

5 крокаў да прыгожай ўскаснай мовы

Правіла трохвугольніка

The Triangle rule

Памяняй **акалічнасці часу і месца**

Памяняй **займеннікі**

1. Каб навучэнцам было лягчэй запомніць часавыя змены (менавіта тут яны звычайна робяць больш за ўсё памылак у сваіх выказваннях, паведамленнях), прапануем ім запомніць змены, якія тычацца ключавых дзеясловаў.

2. Change

personal and possessive pronouns

- I – **he / she**
- We – **they**
- You – **I / we**
- My – **his / her**
- Our – **their**
- Your – **my / our**

3. Change adverbs of time and place

- Now – **then**
- Today – **that day**
- Yesterday – **the day before, the previous day**
- Tomorrow – **the next day, the following day**
- Ago – **before**
- Next week – **the next, the following week**
- This – **that**
- These – **those**
- Here – **there**

Далей звяртаю ўвагу навучэнцаў, што калі мы будзем перадаваць ва ўскасную мову паведамленні іншых, выкарыстоўваючы дзеясловы **said** і **asked** у цяперашнім часе — **He says ...**, **She asks ...**, **They ask ...**, то ключавыя дзеясловы (часы) у прастай і ўскаснай мове застаюцца без часавых змен. У той жа час звяртаю ўвагу навучэнцаў на тое, што асабовыя і прыналежныя займеннікі мяняюцца і што трэба быць уважлівымі ў сваіх выказваннях пра трэці асобы ў адзіночным ліку цяперашняга часу (*Present Simple*: **He / She** — **-s / -es / -ies**).

Ex: Lady Gaga: “I **love** all the crazy designs I **wear**, but I **give** thanks to actual designers for giving me the inspiration”. (*Exercise 4, p. 89. Textbook form 9 by Lapitskaya, 2011*)

Ex: Lady Gaga **says** that she **likes** crazy designs she **wears** and that she **gives** thanks to actual designers for giving her the inspiration.

А цяпер параўнаем з адказам, які пачынаецца з *She said ...*

Ex: Lady Gaga **said** that she **liked** crazy designs she **wore** and that she **gave** thanks to actual designers for giving her the inspiration.

Крок 4

Асабліваю ўвагу ўдзяляю пыталым сказам, таму што тут мы сутыкаемся са змяненнем парадку слоў у прастай і ўскаснай мове.

Далей мы разгледзім два асноўныя тыпы пытанняў — агульныя і спецыяльныя. З аднаго боку, для іх пераводу ва ўскасную мову дастаткова ўмець выкарыстоўваць дзеяслоў **ask / asked**, але для больш матываваных навучэнцаў я прадстаўляю і іншыя спосабы ўводу ўскаснага маўлення:

She wants to know ... / She wanted to know ...;
He wonders ... / He wondered ...

Пры пераводзе **агульных пытанняў** ва ўскасную мову

- “**Do** you **follow** the latest fashion?”
- “**Do** you **think** trendy clothes are comfortable?”
- “**Did** you **buy** this hoody last week?”

навучэнцам неабходна наглядна паказаць, што ў

маўленні носьбітаў мовы **дапаможныя дзеясловы Do, Does, Did** “знікаюць”, гэта значыць, яны не мяняюцца на **did** ці **had done**. Іх увагу трэба засяродзіць на галоўных, сэнсавых, дзеясловах у гэтых пытаннях — *follow, think, buy* (з прыкладаў вышэй).

Follow памяняецца на **followed**.

Think — на **thought**.

А вось **buy** зменіцца на **had bought**, таму што дапаможны дзеяслоў **Did** заўсёды будзе прыцягваць да сябе **had**, які заўсёды ў такіх сітуацыях гаворыць, што любы іншы дзеяслоў пасля мяне будзе ў трэцяй форме. Адсюль і атрымліваецца адказ — **had bought**.

Таксама трэба звярнуць увагу навучэнцаў, што для перадачы агульнага пытання ва ўскаснай мове пасля слоў *He asked me ...*, *She wanted to know ...*, *They wondered ...*, нам патрэбны будучы **if** ці **whether**, якія адпавядаюць часціцы “**ли**” ў рускай мове: “*Она спросила меня, интересуюсь ли я модой*”.

General Questions

- “**Do** you **follow** the latest fashion?”
- “**Do** you **think** trendy clothes are comfortable?”
- “**Did** you **buy** this hoody last week?”
- “**Have** you ever **made** mistakes in what clothes to put on?”

She asked me if / whether ...

... I / we **followed** the latest fashion.

... I **thought** trendy clothes were comfortable.

... I **had bought** that hoody the week before.

... I **had ever made** mistakes in what clothes to put on.

Спецыяльныя пытанні пераводзяцца ва ўскасную мову вельмі падобна, толькі замест **if** і **whether** мы выкарыстоўваем тыя пыталыя словы, якія стаяць у пачатку пытання ў прастай мове:

- “**Where** do you usually **go** shopping for clothes?”
- “**What** celebrity’s style **do** you **want** to follow?”

She asked me **where** I usually went shopping for clothes.

He wanted to know **what** celebrity’s style I wanted to follow.

Special Questions

- “**What** **are** your favourite clothes?”
- “**Where** **do** you usually **go** shopping for clothes?”
- “**What** celebrity’s style **do** you **want** to follow?”
- “**Why** **didn’t** you **put** on the shoes at the shop?”

She asked me ...

... **what** my favourite clothes **were**.

... **where** I usually **went** shopping for clothes.

... **what** celebrity’s style I **wanted** to follow.

... **why** I **hadn’t put** on the shoes at the shop.

Крок 5

Нараўне з апавядальнымі і пыталымі сказами, з якіх складаецца наша штодзённая гаворка, мы дзесяткі разоў на дзень звяртаемся да сваіх суразмоўцаў з просьбамі, раім ім, падахвочваем іх рабіць ці не рабіць што-небудзь.

У прастай мове ў англійскай мове такія сказы пачынаюцца з дзеяслова ў станоўчай ці адмоўнай форме: “**Help** me zip my boots up, please.”

“**Don’t throw** your jacket on the floor.”

“**Don’t judge** a book by its cover.”

“**Put on** your hoodie, it is quite windy today.”

Ва ўскаснай мове гэтыя дзеясловы набываюць форму інфінітыва з часціцай **to** — **to help** me ..., **not to throw** ..., **not to judge** ..., **to put** on ...

Паведамляю навучэнцам, што ва ўскаснай мове ў англійскай мове такія сказы пачынаюцца са слоў:

He asked me ... — “**Ён папрасіў мяне, каб я...**”;

She told me ... — “**Яна сказала мне, каб я...**”;

They advised me ... — “**Яны параілі мне...**”;

He begged me ... — “**Ён вельмі прасіў мяне...**”.

Выконваючы наступныя пяць крокаў, навучэнцы лёгка могуць навучыцца перадаваць пачутыя прачытаныя паведамленні іншым удзельнікам маўленняга ўзаемадзеяння.

Святлана ШАБАН,
настаўніца англійскай мовы
сярэдняй школы № 4 Івацэвіч.

На старонках газеты часта можна знайсці пазнаёмыя з публікацыямі настаўнікаў замежных моў, дзякуючы якім можна і свае ўрокі арганізаваць такім чынам, каб работа была выніковай, а цікавасць навучэнцаў захоўвалася на працягу ўсіх заняткаў. А калі ім будзе цікава, то матывацыя будзе, безумоўна, высокай, а міжасобасныя зносіны — натуральнымі і простымі. Сёння мне б хацелася падзяліцца з калегамі сваімі ідэямі, як можна працэс навучання англійскай мове зрабіць і цікавым, і эфектыўным.

Каб навучыць дзяцей гаварыць на замежнай мове ўсвядомлена, я ўдзяляю істотную ўвагу развіццю не толькі маўленчых кампетэнцый, але і моўных: фонетычных, арфаграфічных, лексічных і граматычных.

Фарміраванне навыкаў і развіццё ўменняў вуснага маўлення, маналагічнага і дыялагічнага на ўроках замежнай мовы адбываецца на аснове прачытаных або праслуханых тэкстаў, апавяданняў, па змесце якіх навучэнцы выказваюць свае адносіны да праблемнай сітуацыі, сваю згоду ці нязгоду, дзеляцца атрыманымі ведамі са сваімі маўленчымі партнёрамі, суразмоўцамі. Змест раней выказанага паведамлення можна перадаць прастай ці ўскаснай мовай. Я думаю, што настаўнікі пагодзяцца са мной, што больш натуральным і прыгожым атрымліваецца тое паведамленне, якое перадаецца ўскаснай мовай.

Пра тое, як я фармірую навыкі яе выкарыстання на сваіх уроках англійскай мовы ў 9 класе (Unit 4, lessons 4, 5, 6), хацела б раскажаць.

Крок 1

Успомніце з навучэнцамі, што існуюць тры асноўныя віды сказаў па мэце выказвання: апавядальныя, пыталыя і пабуджальныя. Успомніце, як такія сказы будуцца, з чаго яны пачынаюцца і якімі знакамі прыпынку заканчваюцца. Прыкладзіце прыклады. Звярніце ўвагу навучэнцаў, што для пераводу прастай мовы ва ўскасную ім неабходны два дзеясловы (на пачатковым этапе) — **said** і **asked**.

Дзеяслоў **said** будзе дапамагаць перадаваць апавядальныя сказы ва ўскаснай мове, а дзеяслоў **asked** — пыталыя і пабуджальныя.

Крок 2

Успомніце разам з навучэнцамі, з якіх слоў пачынаюцца агульныя і спецыяльныя пыталыя сказы ў англійскай мове.

Questions

• General questions begin with:

- **Do, Does, Did, Is, Are, Was, Were, Have, Has, Can, Will, Had ..**

• Special questions begin with:

- **What, Why, When, Where, Who, How ...**

Крок 3

Звярніце ўвагу навучэнцаў, што, калі іх гаворка будзе пачынацца з дзеясловаў **said** і **asked** (у **прошлым часе** — “**Ён сказаў...**”, “**Ён спытаў...**”, “**Ён папрасіў...**”), ім трэба запомніць правіла **трохвугольніка**, таму што трэба выканаць тры змены пры пераводзе прастай мовы ва ўскасную.

ISSN 1994-9146

9 771994 914000 18066